

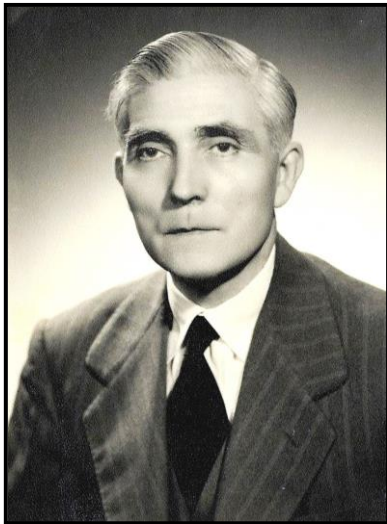
ressò mont-roigenc

L'HIMNE A L'ARBRE DE RICARD BALLESTER (1918)

Martí Rom
www.martirom.cat

01-05-2024

Poc a poc, amb paciència, anem afegint noves informacions, noves esberles, a fets de la història de Mont-roig. L'amic Oriol Ballester Sadurní em va donar fa uns mesos un fulletó dedicat a la Festa de l'Arbre que es va fer a Mont-roig el 7 d'abril de 1918. Hi ha la lletra de l'himne a l'arbre que va fer el seu avi Ricard Ballester Pallerola; s'hi esmenta que la música era de Victorià Martí.

Oriol Ballester Sadurní ha estat un rellevant col·laborador a **Ressò mont-roigenc**. Seus són els textos dedicats al seu avi, Ricard Ballester Pallerola (1891-1973), al seu oncle, que inicià els treballs a l'Antàrtida i que dona nom a l'Institut de Mont-roig, Antoni Ballester Nolla (1920-2017), i al seu pare Alfons Ballester Nolla (1925-2015)¹.

Anem per feina. Ricard Ballester Pallerola fou el mestre de l'escola nacional de nois de Mont-roig entre 1917 i 1925. Havia nascut a Reus el 19 de febrer de 1891. Mont-roig va ser la seva primera destinació com a mestre. Es va casar amb la mont-roigenca Teresa Nolla Sabater i hi van néixer els seus tres primers fills: l'Antoni, el Ricard i l'Alfons. Deia l'Oriol Ballester

Sadurní a **Ressò mont-roigenc**: “Era un lletraferit, un lector compulsiu i havia estat escriptor d'articles periodístics, crítiques de teatre i poemes...”.

I en aquell 7 d'abril de 1918, amb motiu de la celebració de la Festa de l'Arbre, es va editar un “Himno al Árbol”.

I

“Alcemos, amigos, la voz redentora
ungida y vibrante de dicha y placer,
en loor del árbol que el fruto elabora
y da abrigo y sombra al que le dio el ser.

El es soldado que lucha constante

¹ “Ricard Ballester, el periodista poeta que es convertí en mestre a Mont-roig (1a part)” (29-06-2020), “Ricard Ballester, de la depuració franquista al refugi en la literatura (2a part) (10-07-2020), “Antoni Ballester, el mont-roigenc que somiava amb l'Antàrtida. Els orígens. (1a part)” (06-09-2020), “Antoni Ballester, el mont-roigenc que somiava amb l'Antàrtida. El cim. (2a part)” (18-09-2020) i “Bocins de vida: una visió del Mont-roig d'abans” (09-10-2020) dedicat al seu pare Alfons Ballester Nolla.

transformando el suelo en un bello jardín,
y eleva sus brazos, cual madre anhelante,
buscando en el cielo tesoros sin fin.

El árbol es signo
de paz y progreso,
es tálamo augusto
de amores eternos;
y desde que nace
hasta el fin postrero
es siempre del hombre
su fiel compañero.

II

Miradle invencible, robusto y sereno
rompiendo las ondas del viento brutal,
y atraer la lluvia que infiltra en el seno
del monte que alumbra rico manantial.
Su afán es la vida; su amor es luchar;
vencer a la muerte es su gran ideal.
En donde sus brotes se ven palpar
se agita la llama de un pueblo inmortal.

Amad a las plantas
que cubren el suelo
y dan en verano
paisajes amenos;
y cuando la nieve
desata su vuelo
al hogar ofrecen
su cálido aliento.

III

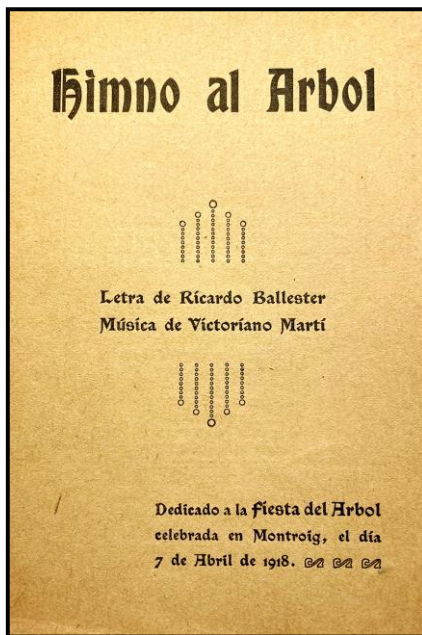
Quien ama a su patria, quien su bien desea,
el árbol defiende de la destrucción
y ensalza su gloria doquiera que sea
e inclina su frente ante su visión.

Debajo el triunfo de verdes follajes
la joven risueña nos habla de amor
y cantan las aves de lindos plumajes
sus himnos fervientes al Dios creador.

Cuidemos los campos
con maternal celo
por valles y playas
la vida esparciendo,
y así las llanuras
de lúgubre aspecto
serán la delicia

del rudo labriego.

IV

Labremos la tierra donde la semilla
es germen que crece con fuerza y vigor
y es mágico astro que espléndido brilla
mostrando a los hombres su grato esplendor.

La fronda del bosque es nuestra bandera
¡la emblema sagrada de resurrección!
Quien ame a su patria con fe verdadera
Luchará por ella con abnegación.

El árbol es signo
de paz y progreso,
es tálamo augusto
de amores eternos;
y desde que nace
hasta el fin postrero
es siempre del hombre
su fiel compañero.

LA FESTA DE L'ARBRE

Cap a finals del segle XVIII l'arbre va començar a ser considerat com un símbol de llibertat. Als Estats Units d'Amèrica, quan encara depenien d'Anglaterra, els dits Fills de la Llibertat (*Son of Liberty*) es reunien a l'ombra dels anomenats arbres de la llibertat per lluitar contra els impostos excessius. Això va dur a la Guerra de la Independència americana (1775-1783). Posteriorment, els arbres de la llibertat serien promoguts per la Revolució Francesa (1789) i es van escampar per Europa. L'11 de febrer de 1869 se'n va plantar un prop d'on ara hi ha l'edifici central de la Universitat de Barcelona (plaça de la Universitat). Seria el símbol de la "Gloriosa revolució de setiembre" de 1868, de la caiguda de la monarquia d'Isabel II per l'acció del general Joan Prim i les forces liberals i republicanes.

Tres dies després de l'Arbre de Barcelona, el 14 de febrer, que casualment era el dia que es van inaugurar les primeres Corts espanyoles escollides per sufragi universal (masculí), se'n va plantar un altre a Reus. El "Diario de Reus", del 16 de febrer, deia: "Anteayer y con un tiempo magnífico... (en) la plaza de la Constitución... se procedió a la plantación del árbol de la Libertad... Concluida la plantación del árbol trepó por su tronco uno de los asistentes y... dirigió desde allí una fervorosa alocución a la multitud, manifestando que desde aquel momento el árbol simbolizaba la Libertad de España...". Després se'n van plantar a moltes poblacions catalanes.

Durant la Tercera Guerra Carlina (1872-1876) algunes partides carlines, quan entraven a pobles que tenien aquest Arbre de la Llibertat, el cremaven. Per exemple, entre d'altres, ho feren el novembre de 1872 a Bràfim (Alt Camp).

Als Estats Units d'Amèrica, ja independents, aquest arbre de la llibertat va evolucionar cap a la creació de les festes de l'arbre. Pretenien posar en valor la natura, promoure el respecte envers els boscos. Trobem al Arbor Day instaurat a Nebraska el 1872.

El 30 d'abril de 1899 l'enginyer forestal tarragoní Rafael Puig Valls (1845-1920) va iniciar aquesta festa a Catalunya. Es celebrà, amb presència de nombrosos escolars, al parc de la Ciutadella de Barcelona. Segons la premsa de l'època, hi varen participar mil cinc-cents nens i nenes plantant uns quatre-cents pins. Era la primera Festa de l'Arbre que es celebrava a Europa. A la ciutat de Tarragona es va fer el 1906, al Fortí de l'Oliva. Poc a poc, es va anar fent a diverses poblacions catalanes i s'expandí per Europa. A l'Exposició Universal de París del 1904 el govern francès va concedir la Legió d'Honor a Rafael Puig. El 1915 es va publicar una Reial Ordre del Ministeri de Foment instaurant "La Fiesta del Árbol" a tot Espanya. A partir d'aleshores, aquesta festa va adquirir un rellevant caràcter pedagògic.

"A la primavera (*a Mont-roig*) es feia la Festa del Arbre. El senyor mestre de l'escola del Centre, el senyor Miserachs, preparava a tots els nois i noies per tal de fer una gran festa on es feia una plantada d'arbres. Això tenia un gran significat per a tots els nois i noies de l'escola, doncs pretenia inculcar-nos l'amor en vers la natura. Encara ara conservem aquest esperit els que aleshores érem uns xiquets..."². Així ho explicava el meu avi Francesc "Cisquet" Rom Serra.

Ara sabem que potser eren coetànies aquella festa de l'arbre de la qual n'era responsable el mestre de l'Escola Nacional, Ricard Ballester Pallerola i la que feia al "Centre Obrer" el mestre Antoni Miserachs Coca.

"Recordo un cop que aquesta plantada d'arbres es va fer a la plaça del Mercat (*ara plaça Mossèn Gaietà Ivern*), a sota mateix de la paret del Fort (*on ara hi ha l'Església Nova*); a cada costat hi havia unes escales per pujar a dalt del replà. Amb el pas del temps, varen desaparèixer les escales que hi havia al costat del Cafè de l'Elies Benaiges³, el qual aprofitava l'espai per posar-hi unes taules, on la gent pogués prendre alguna beguda i els homes poguessin conversar al capvespre al acabar la feina". Casualment l'avi comenta que en aquest cafè hi anava sovint el mestre Ricard Ballester. "Era freqüentat pels homes de tendència republicana del Casino de Baix" ("El Porvenir Democràtic").

En aquell llibre "Imatges i records" dedicat a Mont-roig, a la pàg. 24, hi ha una fotografia on es veu el que aleshores era el Fort; la vista sembla que estigui captada des del dalt del que deuriem ser els porxos del mercat de la plaça, tocant al carrer Major i orientada cap a l'inici del carrer de la Pica. L'important és que, si ens hi fixem bé, a la part inferior de la fotografia (enmig de les ombres de les cases) hi descobrirem

² "El Centre Obrer de Mont-roig del Camp (1911-1925)", de Francesc Rom Serra i Martí Rom (Cossetània Edicions, 2003), pàg. 79.

³ Era a l'actual número 4 de la plaça.

alguns jovenívols arbres. Aquesta fotografia diu que és del 1925; penso que deu ser d'uns anys abans, potser de finals del anys deu. En canvi a la pàgina anterior, n'hi ha una altra (del 1914), també d'aquesta plaça, on encara no hi ha cap arbre. Aquells arbres de la plaça algun Ajuntament posterior els va fer arrancar.

L'avi també explica que, a "L'Obrera", també hi havia un "Himne a l'Arbre", del que tan sols recordava algunes estrofes:

"A la vora del camí
del camí d'anar a l'escola
se'ns aixeca un pomeró
que de veure'ns, ja tremola...
No tremolis pomeró
que no et tocarem cap poma,
el senyor mestre ens ha ensenyat
de respectar el que no és nostre..."

Addenda

"Com els arbres són les persones: uns fan ombra i fruits i d'altres ni ombra ni fruits".